

“Feriți-vă să aveți dreptate prea repede, prea devreme - ca să aveți la ce visa” (Nichita Stănescu)

martie 2012
anul III
nr. 3 (24)

LitArt

Se distribuie
GRATUIT.

Publicație lunară de cultură. Apare la Târgu-Mureș sub egida onorifică a filialei locale a Uniunii Scriitorilor. ISSN: 2067 - 5240

Mircea Roman, artistul lunii martie 2012

Esența spiritului în esența lemnului

Născut la Târgu Lăpuș în 1959, artistul Mircea Roman, prin creația sa și prin puternicul mesaj personal transmis de aceasta, este o prezență puternică în efervescentul peisaj artistic românesc și internațional. Chiar dacă ulterior stabilit la București și pentru o lungă perioadă la Londra de unde a revenit în ultimii ani, studiile la secția de sculptură a Academiei de Arte Plastice „Ion Andreescu” din Cluj Napoca trădează rădăcinile din interiorul arcului carpatic. Spațiul natal rămâne un univers de veșnică reîntoarcere și raportare prin intermediul creației.

Lucrările din spațiul public: Omul-Barcă din Hammersmith- Londra sau Cupa lui Ovidiu de la Constața, numeroasele expoziții internaționale și naționale, demonstrează asimilarea sa de contemporaneitate și îl impun ca pe unul din sculptorii de mare valoare, cu garantată- lungă valabilitate în timp.

Chiar dacă este aparținătorul, printre multe altele, al premiului Delfina Studio Londra sau al Premiului pentru sculptură la Trienala de la Osaka (cel mai prestigios premiu care se poate conferi în acest domeniu), sculptorul Mircea Roman rămâne purtătorul unei modestii caracteristice Omului fragil (tema unei importante serii de lucrări ale sale). (Cora FODOR)

Primăvara poezilor

Sala festivă a Colegiului național “Al. Papiu Ilarian” de la Târgu-Mureș a fost gazda generoasă a unui eveniment literar-artistic care a devenit deja tradiție în județul Mureș. Este vorba de “Primăvara poezilor”, manifestare organizată de Editura “Ardealul” și revistele “Izvoare filosofice” și LitArt. În fața câtorva zeci de elevi și profesori au citit din creațiile lor poeții: Eugeniu Nistor, Cornelia Toșa, Zeno Ghițulescu și Adrian Armand Giurgea. Deși a fost un moment destinat în exclusivitate poeziei, audienței i s-a adresat și maestrul sticlar Grigore Nicușan, unul din pușinii artiști sticlarilor din România care, în ciuda vicisitudinilor vremii, se încapățânează să facă din fiecare lacrimă de sticlă o adevărată poezie. Întregul eveniment care s-a bucurat de susținerea Companiei Aquaserv, a fost moderat de directorul Colegiului Național “Al. Papiu Ilarian”, Simion Bui, iar după momentul poetic, autorii au oferit gratuit, cărți de poezie și proză tuturor celor interesați să citească mai mult din creațiile lor.

Potrivit poetului Eugeniu Nistor, manifestările sub egida “Primăvara poezilor” din acest an vor continua “până la venirea adevărată a primăverii”, întâlniri ale scriitorilor mureșeni cu cititorii urmând să aibă loc și în alte localități din județ. (Nicolae Marin)

Memoria teatrului

În recenta carte *Sublimul trădării* (Editura Ideea Europeană, 2011), Sorin Crișan reunește, în demersul său hermeneutic, o gamă amplă de referințe conceptuale, din domenii diverse, de la estetica teatrului, la filozofie, teoria și critica literară, psihanaliză sau semiotică. Multidimensionalitatea cărții este indiscutabilă; teatralitatea este percepută și analizată din mai multe perspective metodologice, din multiple unghiuri, apte să legitimizeze complexitatea inepuizabilă a discursului teatral. Deloc întâmplător, autorul expune, pentru început, o serie de circumscriseri ale conceptelor de teatru și teatralitate, observând că teatrul „este ceea ce este, întrucât se arată”. „Adevărul” creației teatrale e, astfel, un concept etic și ontologic ce revine

cu revelatoare recurență în paginile cărții. Dacă „pretextul realității” i se pare teoreticianului „insuficient” în creația teatrală, rațiunea de a fi a teatrului este întrezărită mai degrabă în asumarea unei capacități de a „găsi forța depășirii realității” și de a „se consacra problemelor grave ale omului”. Autorul consideră că acțiunea scenică poate fi reprezentată și din unghiul investigației psihanalitice, aceea care explorează registrul pulsioniilor refulate, al fantasmelor inconștiente, dozate în diferite proporții în perimetrul creației scenice.

Iulian BOLDEA

(Continuare în pagina 7)

Vis himeric

de **Nelu MĂRGINEAN**

A venit întâi vântul tânguindu-se printre crengi, zgâriindu-se în spinii salcâmului meu, strigând dureri aduse de aiurea. S-a oprit apoi, încremenind în noaptea albăstrie sub cerul năpădit de stele aprinse ca într-o mare procesiune. Încet, dinspre răsărit, a început să se prelingă lumina, tot mai clară, scânteind viu în boabele pure de rouă...A venit lumina și a împins întinericul într-un colț învăluit de ceață. L-a-nlănțuit pentru o mie de ani.

Câțiva nori, răzleți la început, s-au adunat ca niște copii puși pe șotii. Și-au început să cadă stropi mari și calzi peste buzele crăpate ale grădinii. Și stropii s-au preschimbă în stoluri de ciocârlii ce s-avântau în înalt pentru a coborî aprig spre gila aburindă. Din stolurile de ciocârlii s-au desprins florile grădinii mele prinzându-se într-un dans rotund și colorat, mirosind a viață și a eternitate. Și-n ziua aceea și norii au fost mai prietenoși cu cerul, mângâindu-l cu vâlătucii lor albi și pufoși.

O liniște adâncă, plină de tihnă, s-a așezat ușor peste orele și zilele mele de spaimă, de nesomn și de neliniști. Și a rămas așa, ba parcă mai adâncă, cu cât scăpăta mai mult soarele spre pânza subțire de nori dinspre apus.

După ce soarele s-a lăsat înghițit de buza dealului lăsând în urmă vinișoare lungi de nori sângerii, mi-am întors fața spre naltul cerului, unde o mână nevazută de lampagiu ceresc aprindea, una câte una, stelele. Și liniștea aceea adâncă lăsa din când în când să razbată un lătrat de câine, un sunet de talangă sau un țipăt de pasăre speriată în noaptea adâncă și sfântă.

Și-abia atunci am văzut, privind în iarba crudă de lângă mine, strălucirea vie a unui licurici, replică fidelă a celei mai strălucitoare stele de pe bolta cerească. Am simțit cum lumina suavă a licuriciului îmi pătrunde în suflet ca o taină și ca o promisiune de iubire adâncă și veșnică. N-o să-i mai dau drumul. Șapte pecetei voi pune pe sufletul meu inundat de lumină... și de iubire.

O poveste care te dă pe spate

de **Mediana STAN**

Într-o zi, pe când Valentin stătea în cadă și se spăla, în apă foarte puțină, pentru că fusese foarte cald și aici în Africa râul secase mult, fratele lui, Luca, a scos doi crocodili din sertarul cu jucării. S-a dus și a așezat crocodilii pe piciorul lui Valentin, care ieșea din apă ca o stâncă mare, cu degete.

- Te rog, i-a zis Luca lui Valentin, întreabă-i pe crocodili dacă ar vrea să intre în apă!
- Eu cred că vor sigur, a spus Valentin. Crocodilii sunt topiți după apă, ca și tine.
- Totuși, întreabă-i! a insistat Luca iar Valentin i-a întrebat:
- Crocodililor, vreți să intrați în apă?
- Da, vrem, au spus crocodilii, ne place foarte mult apa.

Cei doi crocodili au intrat în apă și au început să înoate pe lângă stâncă în formă de picior al lui Valentin. Crocodilii își mișcau cozile cu muchii ascuțite și se făceau tot mai mari. Lunecau pe lângă piciorul lui Valentin, care atârna afară din barcă. Atunci când mergea cu barca, lui Valentin îi plăcea să-și lase un picior afară, să facă dăre în apă. Luca a început să țipe de departe, de pe malul râului scăzut de secetă.

- Valentin! Valentin!
- Ce este? a zis Valentin care stătea nepăsător în barcă sub soarele fierbinte, admirând crocodilii.
- Crocodilii cresc...
- Foarte bine, a zis Valentin, lasă-i să crească...
- Dar se fac tot mai mari, Valentin, uite, acum sunt cât barca de mari, iar piciorul tău e atât de mic pe lângă ei...
- Halal vânător de crocodili! Nu ziceai tu ieri în timp ce te plimbai tanțoș prin savană, că ești un vânător de crocodili adevărați? Nu am stat noi în cort în timp ce un leu dădea târcoale cortului și ne despărțea de el doar o pânză?...

Tremuram noi atunci?

- Nu, spuse Luca privind crocodilii și încercând să-și stăpânească tremuratul.

-Hai, vino aici lângă barcă, apa e mică, poți s-o treci cu piciorul... să-l înșfăcăm pe ăsta... eu de cap, tu de coadă, îl ducem pe mal și îl legăm până vin ăia... Vino din față, că așa nu te vede bine, așa, drept în fața lui... Acum!

Omul și crocodilul erau un singur trup care se zbătea cumplit împoșcând apă și măl fierbinte... în curând doi oameni și crocodilul erau un singur trup care se zbătea cumplit în măl... În cele din urmă crocodilul fu imobilizat, doar bătea din coadă în timp ce bărbații îi legau strâns falcile. Celălalt crocodil dispăruse.

-A fost mult mai greu, spuse exploratorul mai în vârstă, ud și plin de noroi, așezându-se pe mal, lângă crocodilul legat.

-Da, spuse și celălalt, și își legă un bocanc sfâșiat de colții crocodilului. Dar am reușit, măcar unul... De abia aștept să mâncăm ceva pe ziua de azi, și să bem ceva... doamne, numai de nu am lua vreo boală cumplită... ai auzit de orbirea de râu?

Bărbatul mai în vârstă se scutura, apoi scoase un termos mic dintr-un sac din piele rezistentă și bău puțin, după care îl întinse tovarășului său... imediat își înclăștă mâna în brațul acestuia...

-Iată, șopti el cu ochii la râu, a apărut și cel de-al doilea crocodil... este camuflat aproape perfect, i se vede doar botul...

- În curând și cel de-al doilea crocodil a fost legat lângă primul, pe mal.

Acum, la soare, crocodilii se făceau tot mai mici. Luca îi privea cum se micșorau și nu știa ce să creadă. Ce e asta? Crocodilii aceștia sunt făcuți dintr-un material care se umflă la apă și se strânge la loc la soare... Cei doi crocodili ar fi vrut să fie aruncați cât mai repede în râu, dar asta avea să se întâmple după ce vor fi examinați de echipa de cercetare...

În sfârșit exploratorii îi aruncară din nou în cadă... Pielea lor se uscăse puțin... cada avea o perdea din frunze mari, verzi înșirate pe sârmă, care le plăcea foarte mult. Crocodilii se întinseră pe fundul câzii și începură să discute:

- Ce zici de cele întâmplate azi, în Africa, afară din sertar?
- Povestea asta, măi frate, m-a dat pe spate! zise unul din ei răsucindu-se după cum spusese, iar celălalt adăugă:
- Pe mine, deși e scurtă, m-a întors pe burtă!

Editura RAFET și Asociația „Renașterea Râmnicăneană” organizează

**FESTIVALUL-CONCURS INTERNAȚIONAL DE CREAȚIE LITERARĂ
„TITEL CONSTANTINESCU”**

CONCURS DE VOLUME

Festivalul internațional de Creație Literară “TITEL CONSTANTINESCU”, ediția a V-a, își propune sprijinirea creatorilor literari din România și din diaspora. Concursul de literatură cuprinde mai multe genuri literare, la care concurenții pot lua parte (poezie, proză scurtă, eseu, teatru, critic, traducere).

Etapele desfășurării concursului sunt următoarele:

- primirea lucrărilor: 15 ianuarie – 01.07.2012
- jurizarea și stabilirea câștigătorilor: 01.07 – 01.08.2012
- premiarea și gala laureaților: 18 AUGUST 2012, în cadrul „Zilelor Râmnicului”

Creatorii literari pot participa la concurs la unul sau la mai multe genuri literare, cu un singur volum care să nu depășească 120 pagini scrise pe computer, cu litera de 12, format A5. Nu sunt acceptate volumele publicate.

Acestea se primesc la sediul Editurii RAFET din Râmnicu Sărat, str. Grădișteana, nr. 5, jud. Buzău, cod poștal 125300, pe CD, ori pe adresa de e-mail: editurarafet@yahoo.com.

Volumele trimise pentru concurs nu se returnează, după terminarea festivalului.

Lucrările celor nominalizați la premii vor fi antologate într-un volum.

Constantin Marafet

Viață și filosofie

de **Eugeniu NISTOR**

Întreaga filosofie a lumii poate fi rezumată la aceste *trepte ontologice*: 1. Regnul mineral există! 2. Regnul vegetal există și viețuiește primitiv (se hrănește)! 3. Regnul animal există, viețuiește și este dotat cu instincte (simte)! 4. Omul există, viețuiește, simte și gândește până la limita cunoașterii de sine! Oare?! Sau chiar năzuiește la mai mult decât atât?!...

Trecând peste argumentul ontologic al lui Descartes, găsim o dovadă contemporană clară a existenței lui Dumnezeu: În dimineața zilei de 14 septembrie 2007, senatorul independent al statului american Nebraska – Ernie Chambers, un politician bătrân și recalcitrant – a intrat în clădirea tribunalului din districtul Douglas și a depus un dosar care cuprindea o plângere, formulată după toate regulile juridice, prin care îl dădea în judecată pe Dumnezeu. Motivele invocate erau următoarele: Dumnezeu ține lumea sub teroare, provocând inundații, cutremure, uragane, tornade, secete, foamete, războaie, boli, malformații congenitale etc. Dosarul cauzei încă nu a fost soluționat!

Cercetătorul-savant nu este cel care beneficiază de salarii, de tot felul de sinecuri și de stipendii grase, de la stat sau de aiurea, comițând compilațiuni stufoase și inutile, ci mai degrabă insul pasionat, capabil să facă investigații de adâncime într-o problemă sau alta și să obțină rezultate uluitoare! Poate că în (toată) cercetarea românească ar trebui adoptat de urgență modelul Indiana Jones!

Se plimbau, romantici, printr-un crâng paradisiac când el, gențil, s-a aplecat și a cules o mână de flori – păcat că erau urât mirositoare și, pe deasupra, și otrăvitoare!

Uneori este greu de explicat cum reacționăm într-un anumit moment al vieții și ce resorturi necunoscute ne îndeamnă să avem o anumită stare! Este cazul amicului M. care, într-o împrejurare anume constata, enigmatic: „Mă comportam ca și când aș fi fost cu totul altcineva, dar de fapt, atunci, eram eu însumi mai mult decât oricând!”

Omul călătorea prin Africa și era în spatele unui tufiș pentru nevoi stringente, iar, când s-a întors, a văzut o gorilă fixându-l cu cea mai languroasă privire din lume! Și-a ridicat nădragii și, spre a nu fi suspectat de zoofilie, a părăsit în mare grabă continentul negru! Gurile rele spun că nu s-a oprit decât la Amsterdam!

Unica dorință a cercetătorului-filosof: el nu vrea o bază de cercetare, nu vrea un atelier și nici măcar o bibliotecă – el vrea doar să fie activ cât mai mult în misteriosul laborator al vieții, acolo unde se frământă și se plămădește totul!

Nimic mai simplu și, în același timp, mai paradoxal, în sânul mamei naturi: durerea și tristețea apei încercuită într-un lac, pe de o parte, și bucuria și râsul zglobiu al undelor unei ape curgătoare, pe de altă parte!

Ne zbatem continuu, căutând cu înfrigurare Adevărul, iar la urmă nu vom avea decât sclipirea diurnă a electronilor în firavul grăunte de nisip! Este dezamăgitor!

Uneori, esența fructului unei judecăți este adevărată, dar învelișul exterior este „împachetat” în cuvinte mincinoase! Alteori, poate fi invers: glazura are un conținut adevărat, dar miezul fructului este putred, contaminat în întregime de o minciună grosolană!

Și totuși, orice frumusețe pălește atunci când intri în grădina Adevărului!

Din folclorul de acum câteva decenii al „mamei Rusii”: se spune că au fost mai mulți candidați la titlul de cosmonaut victorios, dar aceștia nu au fost desul de loiali regimului sovietic ca să își țină respirația îndeajuns; așa a rămas în istorie doar unul – Iuri Gagarin!

Atent mereu la scările sociale, atent să nu rateze tot ceea ce-i spectacol în sfera publică, cu gândul și privirea încordate, ațintite cu optimism spre viitor, B. a ignorat un lucru esențial: să privească în jurul său!

O posibilă transpunere în formulă algebrică a moralității/imoralității umane: o faptă negativă + o faptă negativă = o situație pozitivă!

Pentru orice bărbat sensibil, frumusețea femeii se transformă în tiranie!

Aspirăm cu tărie, și chiar cu entuziasm, la zările viitorului, pe care ni le închipuim luminoase și dătătoare de clipe fericite, când, de fapt, singurul lucru despre care știm precis că ni se va întâmpla în viitor *este acela că vom muri!*

Nimic mai frumos și mai elegant decât să îți exprimi preferința pentru omul simplu! Dar ce te faci dacă descoperi că acesta este și ticălos?!

„Nu știi dacă e vorba de un stil. Eu am deschis un robinet”

- interviu realizat de Mihai SUCIU cu Ștefan HRUȘCĂ -

Suflet hoinar pe meridianele cântecului, la propriu și la figurat. Pretutindeni în lume, același inconfundabil fiu de Românie, glas răscolitor de emoții și născător de sentimente adânci, durabile, prin cântecul-colind volit peste mulțimi. Și pretutindeni ACASĂ, de la leud-Maramureș, la Toronto-Canada. Peste spațiu și timp, maramureșeanul nostru rămâne, dincolo de harul cu care l-a înzestrat Dumnezeu, același suflet bun și prietenos, cu neprihănirea vârstei dintâi și puritatea florii dalbe.

Între un popas cu cântec la București și un altul vienez, românul-canadian (sau invers!) Ștefan Hrușcă a făcut și o haltă mureșeană în prag de Crăciun.

Ștefan Hrușcă: La București, a fost un concert mai deosebit; a coincis și cu ziua mea de naștere. Au fost prezente și niște personalități de prim rang ale acestei țări. N-am știut decât când am intrat în sală că este prezent și președintele țării și câțiva din Guvern.

A fost surpriză pentru mine că s-a dat atâta importanță. A fost, de fapt, concertul de Crăciun al postului Tv Antena 1. Deschis de Fărcașu, un colind pregătit de Dumitru împreună cu un coleg de-al lui la orgă, după care, Madrigalul cu un concert de 40 de minute. Am încheiat cu orchestra VALAHIA, camerală, dirijor G. Nartis, compozitor care m-a ajutat la orchestrația celor trei albume de colinde. El a reorchestrat piesele și a scris partiturile pentru vioară, corzi și suflători. Și a fost unicat. Pentru prima oară am apărut cu o astfel de formație, de orchestră în spate la un concert de colinde.

Mihai Suci: A urmat Tirgu-Mureș, via Sighișoara.

Ștefan Hrușcă: Din cele 10 zile petrecute în România în această iarnă, două le-am oferit Sighișoarei. În cadru restrâns, la Sighișoara, s-a legat o stare de suflet specială între mine și cei de-acolo. Am un prieten foarte fain, Florin Câmpean, are o pițerie („Pițeria lui Florin”! – n.n.), unde vin toți folkștii. Pe pereți – pozele celor care au trecut pe la „Pițeria lui Florin”.

Mihai Suci: Viena urmează! Evident, după concertul țigumureșean.

Ștefan Hrușcă: Am mai avut un concert alaltăseară. Peste tot, mă adresez românilor. Români sunt foarte mulți în Viena. Și românii de-afară simt nevoia colinzii. Și am vrut să-i bucur și pe ei, cât reușesc. Măine, plec la Viena. Apoi, Germania – Frankfurt, Maneheim, Friburg. Apoi, plec spre casă, spre cealaltă casă, Toronto, pe 14.

Mihai Suci: „Cealaltă casă”? Tot acasă și în Toronto, Canada?

Ștefan Hrușcă: Tot „acasă”, unde m-așteaptă Ștefănelul meu, care-i în clasa I, și soția. Și-o să am pe 16 concert la Ottawa, 17 Montreal, 18 Toronto.

Mihai Suci: 24?! (Ajun de Crăciun).

Ștefan Hrușcă: De câțiva ani, n-am reușit să dau nici un cadou fiului meu. Vreau să fac Crăciunul acasă, să-i dau un cadou la fiu-meu. E în clasa I și înțelege mai bine ce se-ntâmplă cu Moș Crăciun. Dar o să am pe 26 un concert la Detroit, la românii de-acolo, m-au rugat mult. 27, de Sfântul Ștefan, ultima zi când mai colind, la Cleveland. După care, mă liniștesc un pic.

Mihai Suci: Vă calcă pe urme Ștefănel?

Ștefan Hrușcă: Are auz muzical, bate bine ritmul și a început să fie convingător cu vocea. Și el cântă colinde românești. Îi place și Backstreet Boys și Iron, fratele mai mic al lui Nick din aceeași formație.

Mihai Suci: Pe lângă atâtea motive de bucurie, un regret?

Ștefan Hrușcă: Că n-am stat mai mult acasă și că nu-i mai lungă luna decembrie, să fac mai multe concerte acasă, pentru că mi-e dor să cânt în Ardeal. Asta se va întâmpla, poate, la anul, când mi-am propus ca tot anul să stau aici, acasă.

Mihai Suci: La mama acasă, la acel acasă dintâi, numit leudul Maramureșului, ajungeți tot mai rar.

Ștefan Hrușcă: Anul ăsta am ajuns de două ori, astă-vară. De data asta, a venit mama la București, la concert, aseară.

Mihai Suci: „A venit aseară mama / Din sătucul de departe”... Ce v-a adus?

Ștefan Hrușcă: O lacrimă. În noaptea asta mă întâlnesc cu ea, dimineața iau avionul. Cam scurtă vederea cu ai mei, acum. Mi-e dor să dau o fugă pe-acasă, să stau mai mult cu ei.

Mihai Suci: De regulă, după gramatică, ACASĂ este un adverb, invariabil, neflexibil. Totuși, dumneavoastră aveți două variante pentru acest adverb de loc.

Ștefan Hrușcă: Pot să spun că și trei! Românului îi stă bine să fie acasă unde se simte bine.

Mihai Suci: „Ubi bene, ibi patria” tranșa străbunul latin!

Ștefan Hrușcă: Maramureșenii, de când se știu, toată viața au luat drumul țării să câștige bani, să aducă acasă la familie, pentru că în zona aia a noastră, în afară de lucrul la pădure, mai puțin agricultură, nu-i sursă de trai. Și-atunci, tot maramureșeanul pleca în țară, la coasă în primul rând și la munci grele, de regulă. Și aduceau banul acasă la familie și își făceau casă. Eu pot să spun că sunt acasă și acolo în Toronto, și în București sunt acasă, și la maică-mea, în leud, sunt acasă.

Peste tot unde mă duc, am prieteni și asta-i cel mai important.

Mihai Suci: Ați putea decupa un moment de maximă intensitate emoțională cu colindul pe meridiane?

Ștefan Hrușcă: O să vi se pară curios; o spun sincer: în 1995, într-o săliță de la Fabrica de instrumente muzicale din Reghin. M-am oprit, în drum spre Bistrița. M-am dus la domnul director Băzgan și-am zis: „Domnule director, dacă tot trec pe-aicea, să vă colind!”. Zice: „Numai un moment!”. Într-un sfert de oră, a adunat lumea într-o săliță de ședințe. La un moment dat, directorul scotea ușa din țâțâni, să vadă și cei de-afară, de pe coridor. Vreo 200 de oameni. Am colindat cu ei, mai mult m-au colindat ei pe mine! A fost cel mai intens concert și mai puternic în stare emoțională.

Mihai Suci: La rândul dumneavoastră, ați avut un maestru?

Ștefan Hrușcă: Dumitru Sopon. Foarte bun și renumit doinitor din Caraș. Am admirat mult duetul Benone Sinulescu – Irina Loghin. Felician Fărcașu, dacă vă mai spune ceva numele. Mai încoace, model de dăruire a fost Angela Similea. O cântăreață care n-a acceptat compromisul, lucru fantastic pentru un artist! A nu-ți întina ce ai adunat o viață! Mă bucur că există și știe să ducă mai departe modelul pe care l-a creat. Cu Dumitru Sopon m-am întâlnit de foarte multe ori la Cluj și a fost bucurie. Pentru că el face parte din altă generație. Și i-am spus: „Știi că ești unul dintre preferații lui taică-meu?”. Greșeală pe care nu trebuia să o fac. Pentru că un artist rămâne tânăr dacă știe să-și conducă cariera. Nu poți să spui că este la modă un gen sau altul, un cântăreț sau altul. Cei care sunt la modă dispar foarte repede; moda vine, moda trece! Dar un cântec cu o bază solidă și volum de muncă pe drumul ales poate supraviețui modelor, să rămână în actualitate și să stârnească interes, să-și câștige alți adepți. Nu cântec de-o vară.

Mihai Suci: Se poate vorbi de un stil Hrușcă?

Ștefan Hrușcă: Nu știu dacă e vorba de un stil. Eu am deschis un robinet. Sau am redeschis. Stilul colindului a fost abordat de „Madrigal”; în 1982 sau 83, a apărut un disc cu ei. Drumul deschis de colinde „pentru export”. N-a fost pentru export. A fost o comandă pentru Ministerul de Externe sau Ministerul Comerțului. Dar a apărut și la noi, eu l-am avut. De fapt, și la noi în comună, colindele s-au colindat de Crăciun. Nimeni nu spunea să nu colindăm cu Iisus, cu Dumnezeu, cu Maica Precistă. Și-acum, dacă mergi în leud, se colindă tot așa.

Mihai Suci: Și la Sighet, la superbul Festival al datinilor și obiceiurilor de iarnă, colindele reverberau, explicit, și înainte de 1989, numele „personajelor” pe care este fundamentată religia, credința, „Madrigalul” – și nu numai! – nu le cenzurau, spre cinstea lor.

Ștefan Hrușcă: Depinde cât de vertical stai. Apropo de stil, eu am deschis robinetul, închis pentru mulți, al colindului. În 1990, am avut inspirația divină și starea. N-am putut să mă gândesc la altceva, să creez altceva, Abia în 1995 s-a întâmplat asta, am scos un disc pe versurile lui Țârnea. Am spus „cântece pe care le știam din pruncie și cum le simțeam eu”. M-au întrebat unii colegi de ce m-amestec în colindele din Bihor, nu cumva le stric felul cum se cântau? Nu mi se pare o greșeală să cânt un colind din Moldova sau Oltenia dacă-mi place. Cum nu pot certa un coleg care cântă o colindă din repertoriul meu, că nu sunt ale noastre – ale mele și-ale lui. Oricine poate să scoată un disc, o casetă. Și-i foarte bine că toată lumea colindă, toți cântă. Unii spun că „ce s-a băgat acela peste acela? Că Hrușcă a fost primul!”. Fiecare

poate să colinde. Și afară se scot zeci de discuri cu „Christmas” și nimeni nu se ceartă. Colindele sunt ale noastre, ale tuturor, fără proprietar. Așa că stilul Hrușcă este dat de modul de prezentare a colindelor sau felul cum le-am abordat.

Mihai Suci: Cu colindele e clar, nu și cu... colindatul prin lume!

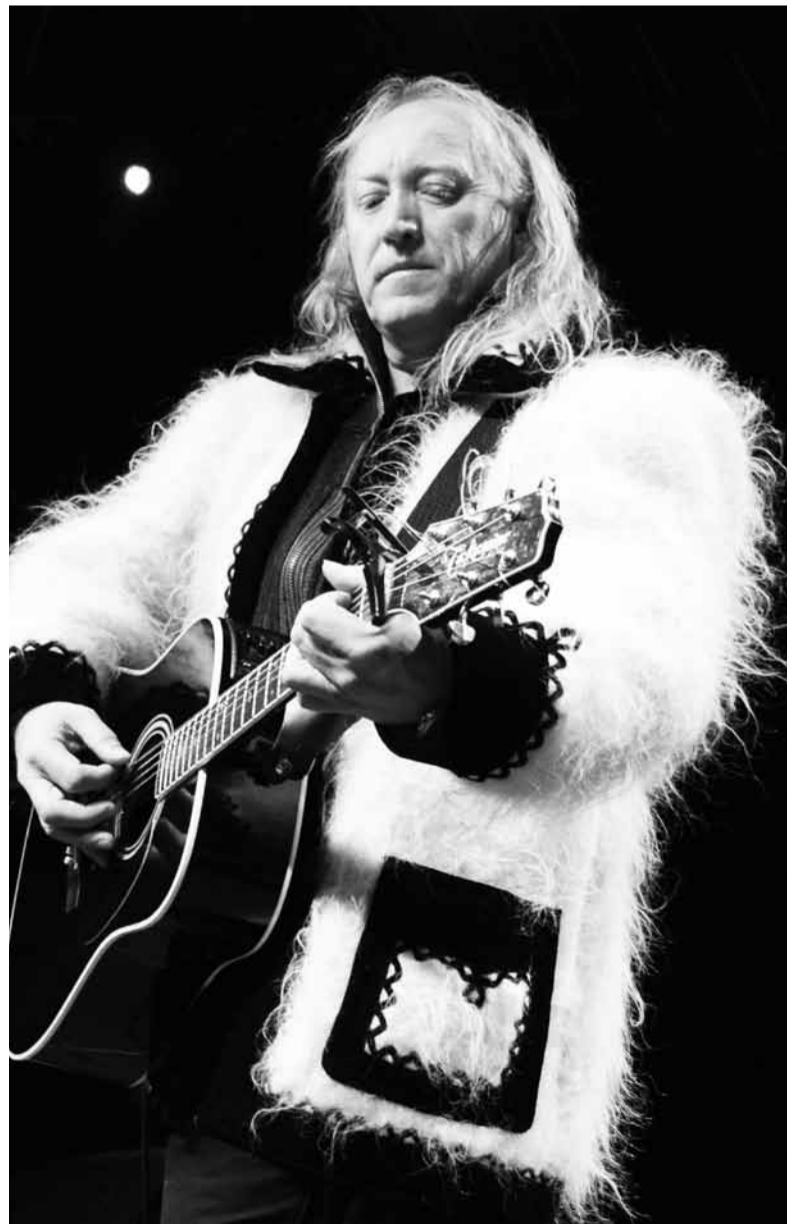
Ștefan Hrușcă: Nu mă consider plecat din România. Nu mă consider trădător. Am un coleg de bancă la Oradea, acum-a-procuror, și zice: „Mă, tu ți-ai trădat țara!”. Dacă am face toți cât fac eu pentru țară – sufletește vorbesc! O perioadă mi-a lipsit publicul de-aici. Și-acum. Starea publicului de-aici. Deși în ultima vreme, publicul spectator se împuținează, știu și văd. Și nu atât datorită economicului – că-i 20.000, sau cât, că nu mai știu, un bilet la spectacol –, cât stării de spirit. Cine-și dorește un spectacol găsește resurse materiale, dar am impresia că-i lipsește românului puterea de liniște să-i stea gândul la un concert. Totdeauna, în capul lui e: „Dom'le, cum mă descurc mâine?”. Asta-i durerea! Când se vor rezolva problemele acestea economice, o să recâștigăm un public cum merităm.

Mihai Suci: Din nefericire, „capra vecinului” behăie până la Los Angeles, ajunsă la țărmul Pacificului. Tot dezbinăți și pe-acolo românii. Nu fac excepție, probabil, nici cei din Toronto. Și totuși, reușiți să-i adunați laolaltă pentru câteva ceasuri.

Ștefan Hrușcă: Eu zic că da. La concert, adunăm câteva sute. Și ăsta-i lucru mare. Pentru că acolo sunt și mai răspândiți românii, și în America, și în Europa. Vin de la 200 kilometri cu mașina. La Los Angeles, anul trecut, am avut un concert la care au venit așa: ortodocși, penticostali, adventiști și bapțiști.

Mihai Suci: La Biserica „Sfânta Treime”?

Ștefan Hrușcă: Nu, la o sală în Los Angeles și la o altă sală la centrul cultural din Atlanta. Organizatorii s-au mirat de componența auditoriului. Toți ne rugăm și îndreptăm același gând spre Dumnezeu. Mi-am dat seama că-i un lucru bun ce fac, dacă ei vin și dintr-o parte și din alta, ideea în sine. Sunt ortodox și, ca orice creștin născut și crescut la țară, am fost dus la biserică din pruncie. Credința familiei mele și, de fapt, a comunității ieudene și-a pus amprenta asupra cântecelor mele. Cred în Dumnezeu și gândul meu se îndreaptă deseori spre El. De fapt, cred că esențială este credința și nu cultul în care ai fost botezat.

Agencia imobiliara

GULDEN HOUSE

www.reea.net

www.cnslrfratia-ms.ro

Ligia Ana GRINDEANU

Gândurile

Gândurile-țipete de ploi
Într-un glas răstălmăcit de muze
Eu pe un continent de piatră gol
Tu visând la-ntinsele peluze.

Când să mi te-apropiu, ești suspin,
Un profil dintr-o poveste veche
Și încerc să-mi amintesc de-un timp
Când citeam în astrele pereche.

Ochiul tău încremenind în sete
Ți-a purtat zadarnicul păcat
La o margine de câmp atât de verde
Și atât de aproape de înserat.

Lasă merii cei desprinși din teaca
Vântului adușmecând livezi
Lasă-i jos, aproape de tăcere
Și să-i strângi în brațe, să nu-i pierzi.

Erai mai frumos pe caii repezi
La izvoare pregătind un zbor
N-a mai fost decât lumina pietrei
Gândurile-țipete de ploi.

Lacrimă și cânt

Mă simt lacrimă și cânt
Mă adie un cuvânt
Dar mă las în grija zării
Să-mi aducă lăutarii.

Mă simt lună, dar și soare
Și mă rog la-ntinsa mare
Să-mi dea valuri de iubit
Castele de-mpodobit.

Prea raman cărările
Și ne pleacă zborurile
Sărutul culorilor
Din prea plinul zorilor.

Cum să pleci și cum să uiți
Ploaia cum cădea în munți,
Toamna apunând în vie
Țesătura de pe ie.

Pâinea cum se coace-n vatra
Izvor luminând pe piatră
Jocul ierbii despletit
Legendele-n chip zidit.

Nu te-ntoarce prea târziu
Când e totul un pustiu...
Vino când lumina cade
Peste luncile din sate.

Anotimpuri de dor

Vin toamnele în noi tot mai curând
Zănele munților se îmbracă în haine de ploaie
Nechemat, dorul se plimbă pe nori artificiali
Și sângele își alege o culoare transparentă.

S-au aprins focuri pe umerii grei ai clipei
Despărțiți de rodul lor,
Copacii își picură roua
Peste rădăcini apuse demult.

La umbra acestor anotimpuri de dor,
Îmi scriu poemele:
Iubiri și pustiu, destine și zbor,
E lacrima azi mai aproape de noi.

Fugim încărcăți cu valize de fum,
Grăbiți să ne cernem pustiu de-acum,
Se pierd amintiri într-o zare de cer
Cuvânt ațipind într-o carte de dor.

Kozma Rozalia - *Levițiație*

Ana MUNTEANU DRĂGHICI

Secunde-adie frunzele...

Ploua cu frunze peste toamnă
Cum lacrimi se întorc în noi...
Culori ce se preling în ploi-
Cascada visului ne poartă...
Reflexe arămii din anotimpul
Rodirilor iubirilor dintâi,
Miresme vălurind la căpătâi
La cumpăna seninului cu timpul
Ce luminos apus în frunza
trecătoare!
Un jar ce viscolește împrejur,
Dar verdele mai licărește pur
Și aninat de un început nu moare.
Căldura Soarelui –învăluire
De auriu într-o amiază
Ce încă amintirea mai veghează
Din flacăra arzândă la ivire
Iar lacrimile se întorc în noi!
Pe portative de nervuri natura
Compune simfonia –partitura
Ce picură în lacrimi culori.
Secunde-adie frunzele ce mor...
O nostalgie pe filele firii
Înscriu un Testament iubirii
Să veșnicească-n toamne un
fior...

Crucea de lacrimi

Va fi detronat trupul meu
În galaxia de sânge
Când veacul cu clipele plânge
Fiorul părerilor de rău...

Vor sta în bernă orgolii
Să imploră-nchinăciune
La troița-nălțată de solii
Trimși să creadă-n minune

În crucea de lacrimi durerea
Iși caută ochiul neplâns
Să vindece-n posturi părerea
Acelui de soarte străpuns

Iar noi vom citi testamentul
Jertfelnic încrustat în cuvânt
Și cerul va fi pergamentul
Fiorul neprins în mormânt

Ruga cuvântului meu

Când mi-este dor de neamul meu
De vorbă stau cu Dumnezeu.
Miresme de tămâie și de busuioc
Îmi poartă gând spre sfântul loc.

Deși pădurea înverzește pretutindeni
În mine plânge freamăt de armindeni
Fiorul veșniciei mă cuprinde
În clipa care nu se vinde!

N-adun zădărnicia trecătoare
Deșertaciunea clipei care moare...
Dar de credința nu mă las
Până la ultimul popas.

Aș vrea- urmaș- cuvântul meu
Să urce către Dumnezeu
Învăluind o rugăciune
De pace și închinăciune.

Să fie semenii mai buni
În curgerea acestei lumi.
O picătură în ocean
E numai- omul pământean...

Pentru creștin- poporul meu
O rugă către Dumnezeu
Și-o rugă pentru orice neam
Din pomul vieții- veșnic ram.

Urcând pe scara de lumină
Spre poarta cerului divină
Deschisă către Dumnezeu
Se roagă și cuvântul meu.

Pentru o binecuvântare
De pace-n lume și iertare.

Secunda și cuvântul

Există câte o secundă
Pentru fiecare cuvânt.
Una-i secunda cu bătaie efemeră,
Alta-i cu dangăt greu de veșnicie!
Și-ntotdeauna între o secundă și
un cuvânt
Există un tainic, nescris legământ.

Magda HAN

Flashback

dincolo de zăpezi
au înflorit macii roșii
încorsetați între fâlcile nesătule
ale fiarei ce-nghite toate primăverile
strivind cu colții cireșele pârguite.
dincolo de orizont
verdele a înmugurit
în trupul curcubeului
înlănțuit pe muntele lui Prometeu
de vulturii ce-i smulg culorile
împrăștiindu-le, spre risipire,
în cele patru zări...

dincolo de lumină
iubirea a fost ademenită
în peștera Echidnei
și sugrumată cu un sărut...

Glissando

(Cântec pentru fiul meu)

Când te-ai născut ploua dezlănțuit
și m-am speriat...
dar ursitoarele mi-au spus ca e ok,
c-așa-ți fusese hărăzit
să ai furtuna-n tine
și fulgerele să-ți arate calea
atunci când vei porni la drum
prin labirint...

și te-ai maturizat,
crescând cu vânturile-n față,
frumos, rebel copil
cu ploile-adunate în priviri,
dansând cu fulgerele în furtună
senin și liniștit,
la fel ca-n ziua aceea-n care
ai venit pe lume
cu pumnii strânși și trupul dezgolit.

și-acum când norii negri se adună
și vîntu-ți suieră nebun prin păr
e semn că-i vremea ta...
așa că, haide!
îndeasă-ți toate visele-n rucsac,
copile și aleargă,
aleargă înspre fulgere
căci asta ți-a fost hărăzit
să ai furtuna-n tine
și s-o înfrunți...iubind-o,
s-o-mpărăștii adunând în suflet curcubeu
și astfel s-o învingi...
cântând...

Esența spiritului în esența lemnului

de Cora FODOR

La sculptorul **Mircea Roman** există o permanentă interogare atât a materiei umane cât și a celei sculpturale, având drept consecință lucrări care vorbesc despre o umanitate încărcată de simboluri-cheie. Artistul reușește recuperarea unor exprimări novatoare

accentua starea de tensiune, de apăsare. Semantica creației sale este puternic legată de vâltoarea lumii urbane cu toate tarele și bruiările ei actuale.

Personajele sale nu se adaptează principiului de „consonanță” cu frumusețea corpului omenesc. El caută să exprime idei, chintesențe.

Chipurile sunt clare, dar lipsite de expresie, distante și impersonale, cu ecouri din zona clasicului doar la nivel de recognoscibilitate a figurării omului nu și la nivel de rezolvare. Uneori folosește cașerarea pânzei pe lemn tocmai pentru a obține un volum robust, neted, fără ritmarea dată de vinele lemnului. Lemnul pregătit așteaptă așezarea culorii. De cele mai multe ori însă, pentru a „demonta” masivitatea unui corp, decupează lemnul în fractali - segmente fasonate, care sunt remontate și lipite, îmbinările fiind marcate întotdeauna în culoarea roșu cu mesaj explicit. Roșul țâșnește a viață. Aceste fațetări și angularități care sfredolesc, alternează cu fluiditatea rotunjimilor volumetrice ale draperiilor pe care alunecă lumina. Folosirea draperiei, pentru accentuarea orizontalei la construcția spațială a cunoscutelor sale personaje suspendate, în *Situație limită*, e un element novator în limbajul de exprimare plastică al artistului. Culoarea intensifică din nou mesajul. E o pendulare între prindere și desprindere, între a rămâne fixat sau a se elibera într-un echilibru perfect.

Artisul marșează pe epurarea de amănunte, iar atunci când apare, detaliul provine din culoarea de îmbinare a fragmentelor, din liniile de textură ale lemnului sau din niturile înfipite-n pulpa lemnoasă. Tipului de relaționare lemn-metal îi dă o notă personală. Lemnul cald acceptă docil „martiriul”.

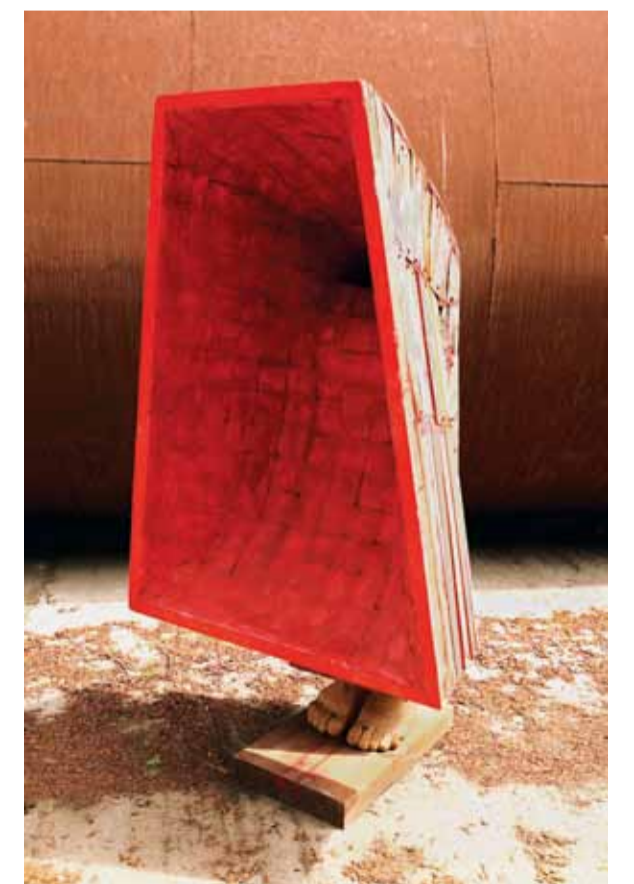
În alte lucrări, artistul Mircea Roman practică o eviscerare a materiei, rezultând goluri care te absorb. Odată golit, personajul își percepe vulnerabilitatea construindu-și o nouă „piele”, un nou înveliș de protecție, rezultând *Personaj cu armură interioară*.

Cristul închipuit poate duce cu gândul la țăranul neaoș maramureșean din zona de baștină a artistului, cu simplitatea și resemnarea specifice, făcând o paralelă între sacrificiul Omului pentru om și al țăranului pentru pământul său. Urmele de roșu vermillon caracteristice artei sale așezate deja

în stil, răzbat din rănille trupului rigidizat. Funia de la brâu și puritatea albului pânzei de acoperământ completează austeritatea expresiei. Se vede o bună stăpânire a ecorșeului fără de care nu ar fi putut ajunge la stilizările și esențializările pe care le practică la nivelul formei anatomice. Osatura feței a cărei epidermă fuzionează și se confundă cu texturarea dată de fibra lemnului, e mai accentuată, iar cutele pielii sunt preluate și devin una cu urzeala materialului. Rămânând tot în zona valorării caracteristicilor genuine ale lemnului, evocând prezența unui ma-

terial preexistent oricărei intenții artistice- lemnul putregai, cu paloarea specifică, e inserat frust lucrării *Sacrificiu*. El devine terminația expresivă dar foarte fragilă a unui corp sfârtecat. Din nou e un apel la o mai veche temă devenită ciclu - *Oamenii de putregai*.

Scara care duce „de la păcat la nepăcătuire”, de la lumesc spre Rai, nu e o Cale accesibilă tuturor, patimile atrag personajul închipuit în cădere, în golul uriaș creat prin deschiderea interioară.

La Mircea Roman esența nu trebuie căutată în lemnul de esență tare ci în ideile transmise de o gândire foarte sintetică și profundă.

într-un material pe care-l preferă, folosit de mii de ani pentru expresivitatea sa, și anume: lemnul. Este o artă puternic ancorată în contemporaneitate, atât ca abordare, dar și ca mesaj, printr-o denunțare a acestei lumi moderne aflată într-o mare dezorientare, într-o suferință datorată gravelor consecințe ale derutei. Această apostrofare se regăsește și în folosirea abordărilor de mari dimensiuni, tocmai pentru a amplifica mesajul, de a

Profil de actor:

Costin Gavază

Unul din cei mai talentați actori ai Teatrului Național din Tirgu-Mureș este Costin Gavază. Originar din Arad, acesta a făcut facultatea la Iași și a ajuns la Tirgu-Mureș pentru a urma facultatea de regie.

Reporter: Cine este Costin Gavază?

Costin Gavază: Costin Gavază este actor la Teatrul Național din Tirgu-Mureș, ajuns aici după un drum destul de lung și de sinuos prin viață, respectiv între 1994 și 1998 am studiat la Academia de Arte „Georghe Enescu” din Iași, am intrat la Academia de Artă și am terminat la Universitatea de Artă pentru că i-au schimbat denumirea, unde am fost studentul lui Sergiu Tudose și al Monicăi Bordeianu, niște profesori minunați ca de altfel toți profesorii pe care i-am avut la Academia de Arte din Iași, foarte dedicați, foarte înțelegători și foarte buni pedagogi. Am avut șanse să joc pe marea scenă a Teatrului Național din Iași din anul II, lucrul la care eu speram, dar nu atât de devreme.

Rep: Început de carieră la Arad....

C.G.: După ce am absolvit Academia am avut în intenție să iau taurul de coarne să mă duc la București într-unul din teatrele unde ar fi fost nevoie de tineri, dar, până la urmă am ajuns la concluzia că cel mai bine este să „frec” scena de la Arad, orașul meu natal. Acolo în primii 5 ani am avut, în medie, 5 premiere pe stagiune în care jucam, am avut și stagiuni în care am avut 7 premiere. Tot la Arad, începând din 1999 am avut o trupă de teatru cu liceeni, trupă care se chema „The Gimmicks” cu care am făcut o grămadă de piese în limba engleză pentru că participam la un Festival de Teatru în limba engleză. Cu pruncii ăștia am fost și prin Belgia tot la un Festival de Teatru în limba engleză. A fost o perioadă minunată pentru că am avut foarte multe de învățat de la acei copii și ei de la mine.

Rep.: De ce Tirgu-Mureș?

C.G.: Am ajuns la Tirgu-Mureș să fac școala de regie și masterul de regie, m-am mutat în Tirgu-Mureș. O bună bucată de vreme, cam un an și jumătate, am fost PR Manager la underground-ul de la Ariel, unde am și jucat. La un moment dat jucam și la Arad și la Alba Iulia și la Tirgu-Mureș. Am avut o perioadă de vreun an de zile în care am făcut naveta între aceste 3 orașe. Prima piesă în care am colaborat Teatrul Național a fost „Sinbad în tată în fiu”, după aceea am colaborat cu Liviu Pănuș la Teatrul „Scena” unde am făcut „Divorț în direct” și după aceea am intrat la Național și prima piesă a fost „Cel care primește palme”.

Rep: Actor sau regizor?

C.G.: Fiecare postură are frumusețea și bogăția ei. Ca actor ai marea șansă de a da viață personajelor pe care trebuie să le joci și ai o luptă de dus cu tine pentru a intra în pielea respectivului personaj. Ca regizor ai o altă satisfacție, că duci la bun sfârșit un proiect în care ai pe mână alți colegi actori. Fiind și actor, ca regizor explic un pic altfel și am altă fluentă în explicațiile pe care le dau actorilor și în cerințele pe care le am de la ei, dar fiecare meserie este absolut sublimă în felul ei.

Rep: Ai vreun rol care înseamnă mai mult decât celelalte, pe care l-ai face din nou?

C.G.: În primii 5 ani de la Arad cred că am jucat vreo 30 de roluri, e foarte adevărat că asta mi-a prins foarte bine pentru că m-am obișnuit cu „scândura” și am pus în practică o grămadă de tehnici actoricești pe care nu apucasem să le pun în practică student fiind, dar numai la Arad am făcut în total vreo 40 de roluri și încă vreo 15-20 la Tirgu-Mureș. De aceea spun că la ora asta cred că le-aș realege pe toate ca să le fac mai bine. De fiecare dată îmi doresc să fac mai bine, mai mult, știu că pot să fac mai mult, știu că pot să trag de mine mai mult și de fiecare dată îmi doresc ca rolul pe care tocmai îl pregătesc să fie cât mai „copt” în momentul Premierii. După premieră, de regulă, actorii care au constitență în meseria asta aduc îmbunătățiri rolului și îl cizelează până la capăt.

Un rol care mi-a fost mie foarte drag și care îmi este și acum foarte drag și care este unul din primele roluri pe care le-am jucat la Arad era Rudy în „Patima Roșie” pus de Ion Ardeal Eremia, după aceea am mai avut un rol la care am ținut foarte mult la Arad, eram Slim Grison din „Gheață și orhidee” montat de Alexander Hausvater. Un alt rol foarte bun și unde m-am simțit eu cel mai bine a fost Conte din „Fernando Krapp mi-a scris această scrisoare” în regia lui Claudiu Goga. Sunt multe alte roluri, dar astea mi-au fost foarte dragi din perioada de la Arad. Aici, am un rol de suflet la care nu am să renunț niciodată,

este vorba de Cristi din „Kamikaze”, rol cu care mi-am făcut intrarea ca actor în Tirgu-Mureș.

Rep: Ce rol ți-ar place să interpretezi?

C.G.: Toată lumea zice Hamlet. Când eram în facultate tindeam către roluri din astea de greutate, Richard III, Hamlet, dar la ora asta și la experiența de scenă pe care o am nu cred că m-aș mai arunca cu capul înainte când cineva mi-ar proune să joc Hamlet. Cred că aș avea o foarte lungă discuție cu regizorul, de ce eu, cum, unde? Sunt niște întrebări care alcătuiesc meseria asta de actor.

Rep: Care este „visul” tău ca regizor?

C.G.: Ca regizor am avut la un moment dat un proiect mare, dar irealizabil. Antigona, operă rock. Spectacolul s-ar fi jucat între zidurile cetății de la Alba Iulia cu o distribuție de 120 de oameni din care 80 ar fi fost corul, restul motocicliști, ar fi fost un fel de „Mad Max” și Tiresias ar fi fost ultimul flower-power de pe pământ. Problema e așa, după ce faci o piesă de teatru unde ai în distribuție vreo 7 inși, unul e de la Universitate, doi de la Ariel și unul de la Național și încerci să le sincronizezi programele o să constăți că e mult mai bine să dansezi singur Carmina Burana pentru ca să îi ai pe toți la repetiții eventual cu o zi înainte de examenul de regie. Cum nu găsești într-un teatru interpreți care să poată să ducă arii de rock de la Creon la Tiresias, Antigona și Hemon, trebuie să-l iei pe unul dintr-o parte, pe altul din altă parte. În momentul în care iei din mai multe instituții este foarte dificil. Ar mai fi fost un proiect, „A treia țeapă”, piesa s-ar fi jucat într-o sala polivalentă cu tot publicul în mijloc pe niște scaune cu roțile și toată piesa să se desfășoare circular.

Rep: Teatrul de stat sau teatrul alternativ?

C.G.: Din punctul meu de vedere cred că Tirgu-Mureșul este unul din cele mai fericite orașe din țară din punctul acesta de vedere el conținând undeva la 9 scene de teatru, deci are o ofertă foarte variată în ceea ce privește teatrul și fiecare scenă are tipicul ei. Din punctul acesta de vedere o ofertă mai variată cred că doar Bucureștiul o are în țară la ora asta și întotdeauna toate teatrele alternative au oferit o bulă de oxigen sau un spațiu de evadare al actorilor care funcționează într-un sistem foarte vechi și foarte ruginit și toate producțiile teatrelor alternative au venit cu piese de dată foarte recentă, mă refer la scrierile lor și la acțiunea care se petrece în ele. Pentru mine a fost o întrebare care m-a bântuit multă vreme, de ce am mai multe satisfacții profesionale la teatre alternative decât la teatrul unde sunt angajat, cel puțin până la un moment dat? Cu „Kamikaze” am fost la vreo 3 festivaluri, cu „Taxi Vinil” așisderea, piese luate foarte atent în colimatorul criticilor și care mi-au oferit niște satisfacții mult mai mari.

Rep: Se schimbă lucrurile la Naționalul mureșean, noua conducere are planuri mari....

C.G.: Teatrul Național este o instituție care, din nefericire, plutește încă pe un sistem foarte vechi, foarte defectuos și marea majoritate a celor care s-au perindat pe la direcțiune au încercat în intermiatul lor să facă marea cu sarea. Să schimbi un sistem este groaznic de greu iar cei care au venit acum încearcă cu toate forțele și cunoștințele pe care le au să aducă un nou val în Teatrul Național, ceea ce este foarte bine. Sunt, însă, de părere că sunt unele piese care nu pot fi introduse în repertoriul Naționalului atât de brusc, cum este cazul piesei „Push Up” care este o piesă cu ușor caracter underground, cu un anume limbaj iar să aduci brusc pe scena Naționalului un asemenea text, nu că nu se impunea, dar șochează pentru că publicul are o anumită reacție. Se impunea dar poate puțin mai încolo. Mie mi-a plăcut foarte mult piesa, sunt alții cărora nu le-a plăcut deloc, dar din punctul meu de vedere cred că o educație a publicului care vine la Național se face ușor și gradat.

Rep.: În ce te putem vedea acum la Teatru:

C.G.: Să veniți la teatru, să plătiți bilet, aveți ce vedea la Teatrul Național. Pe lângă celebra deja piesă de improvizatie în care publicul poate să ne vadă de fiecare dată altfel, este „Căsătoria”, o piesă minunată în care colegii mei Mihai Crăciun și Csaba Ciugulitu fac o treabă extraordinară, „O călătorie spre centrul pământului”, spectacol 3D, în „Carmina Burana”...

A consemnat Sanda VIȚELAR

Lars von Trier și arta de a impresiona

de Mădălina POJOGA

În data de 19 mai 2011, regizorul danez Lars von Trier a fost declarat persona non grata la Festivalul de Film de la Cannes din cauza declarațiilor făcute despre nazism. El declara că deși Hitler nu a fost un om bun, totuși simpatizează cu el în unele ipostaze. Reacțiile nu au întârziat să apară, cauzând un șoc în întreaga lume. Cu toate că von Trier și-a cerut scuze, efectele negative nu au încetat să apară. Ultimul lui film, *Melancholia*, deși un favorit al competiției, nu a câștigat marele premiu, iar von Trier are interdicție pe viață la Cannes. Cu toate acestea, regizorul spune că asta e umorul său tipic danez, și din păcate majoritatea nu îl înțeleg. Astfel Lars von Trier continuă să-și construiască imaginea de om controversat nu doar cu ajutorul declarațiilor, dar și al filmelor realizate.

Deși câștigase numeroase premii la diferite festivaluri de film, von Trier a devenit cunoscut publicului prin intermediul mișcării cinematografice Dogma 95 înființată în 1995 cu ajutorul altui regizor, Thomas Vinterberg. Această mișcare are ca scop purificarea cinematografului prin renunțarea la efectele speciale de orice fel, schimbări puține la editare. Regizorii trebuie în acel context să se concentreze pe poveste și pe jocul actorilor. Printre regulile Dogmei se numără filmarea în decor natural, camera mobilă, cu sunet și imagine produse simultan. Astfel în cadrul Dogmei 95, Lars von Trier a realizat *Idioții (Idioterne)* în 1998. Acesta spune incomoda poveste a unui grup care trăiește în comun pentru a protesta împotriva culturii burgheze a confortului pretinzând că sunt handicapați. Într-un fel, cineștii Dogmei pot fi comparați cu *Idioții* lui von Trier, pentru că și ei încearcă să recapete o anumită inocență, renunțând la maniere și convenții. Pe parcursul anilor, von Trier renunță la convențiile Dogmei, deși își păstrează stilul inconfundabil.

Realizat în afara Dogmei, *Breaking the waves* (1996) relatează povestea lui Bess și Jan. Proaspăta căsătorie este zdruncinată atunci când Jan pleacă să lucreze pe o sondă petroliferă. Bess se va ruga ca acesta să se întoarcă, numai că el va veni, dar paralizat. Dispusă să se sacrifice, pornește într-o călătorie care o va omori, dar s-ar putea să-i salveze soțul.

Tema centrală a filmului este iubirea nemărginită, dar și încrederea oarbă pe care unii și-o pun în credință. Filmat cu o cameră video și captat pe un monitor Cinemascope, *Breaking the waves* este o parabolă sumbră caracteristică imaginației lui von Trier.

Cu muzica originală a lui Bjork, filmul *Dancer in the dark* (2000) prezintă povestea complicată a Selmei (Bjork), o muncitoare emigrantă care, încercând să-și salveze fiul de la o tulburare genetică, boală care îi distruge vederea Selmei zi de zi, va fi nevoită să omoare un om.

Ca în precedentul *Breaking the waves*, personajul Selmei se aseamănă cu Bess, amândouă fiind niște ființe inocente, o raritate în această lume dominată de haos. Amândouă încearcă să salveze o persoană iubită, fără să țină cont de obstacole.

Dogville (2003) relatează povestea unei femei care fuge și își găsește adăpost într-un sat uitat de lume unde sătenii încep să profite de ea. Poveste fără înflorituri de John Hurt și filmat pe casetă video HD, filmul nu are decoruri; acțiunea de a deschide o ușă este reprezentată de sunetul respectiv, iar actorul pășește peste o linie trasată cu creta.

Tema principală a filmului este corupția omului și capacitatea sa de a face rău. La fel ca în *Dancer in the dark*, von Trier dă câte-o lovitură cu fiecare scenă pe care o filmează, făcându-l pe spectator să treacă aproape prin aceleași emoții prin care trec personajele filmelor sale.

În urma realizării celor trei filme prezentate mai sus, Lars von Trier a fost declarat un regizor misogin, asta din cauză că personajele principale feminine erau supuse unor torturi mai mult sau mai puțin în adevăratul sens al cuvântului. Deși Emily Watson (*Breaking the waves*) și Nicole Kidman (*Dogville*) s-au mulțumit cu un singur rol în filmele lui Von Trier, cântăreața Bjork a declarat în mai multe rânduri că nu va mai lucra vreodată cu acest regizor deoarece a făcut-o să sufere pe tot parcursul filmului. Se spune că aceasta își începea ziua spunându-i zilnic lui von Trier că îl disprețuiește.

Filmul care l-a adus din nou în atenția publicului pe Lars von Trier a fost *Antichrist* (2009), considerat unul dintre cele mai controversate filme realizate vreodată. În momentul în care a fost lansat la Cannes, a reprezentat un șoc pentru întreaga lume din cauza scenelor explicite de diferită natură. Astfel au existat mulți oameni care au părăsit sala de cinema în mijlocul vizualizării. Cu toate acestea, Lars von Trier s-a autointitulat cel mai bun regizor în viață și asta pe bună dreptate. Trecând peste controversă, în *Antichrist* se poate observa clar influența regizorului rus Andrei Tarkovsky, fiind un film poetic, simbolist, care te provoacă ca spectator.

Ultimul film realizat de Lars von Trier, *Melancholia* (2011) tratează sfârșitul lumii, dar într-un mod diferit, opus producțiilor hollywoodiene. *Melancholia* nu semnifică altceva decât depresia, boală cu care s-a confruntat chiar regizorul în urmă cu câțiva ani. Din păcate filmul a pierdut în fața producției *The Tree of Life* de Terence Malick, dar asta cu siguranță din cauza declarațiilor făcute la Cannes.

Când vine vorba de un regizor care excelează în domeniul său (cum ar fi Roman Polanski) nici Lars von Trier nu ar trebui judecat din punct de vedere profesional pe baza declarațiilor sau a personalității sale. Filmele sunt oglinda lui și acestea trebuie să fie luate în considerare. Van Gogh a dorit de asemenea să se căsătorească cu o prostituată și a depins financiar toată viața de fratele său. Cu toate acestea, e considerat unul dintre cei mai buni pictori care au existat vreodată.

Toate geniile au fost niște persoane extravagante care au făcut lucruri controversate. Din punctul meu de vedere, Lars von Trier intră în această categorie. El este un *auteur*, un regizor care face cinema în adevăratul sens al cuvântului. Deși considerat misogin, actrița de naționalitate franceză Charlotte Gainsbourg a colaborat cu von Trier în cadrul a două filme, iar acum a acceptat să joace în al treilea. Alți actori precum Stellan Skarsgard, Udo Kier sau Jean-Marc Barr au colaborat cu acesta la multe proiecte, dovadă că sunt oameni care îl apreciază cu adevărat pe von Trier.

Lars von Trier este înconjurat de un mit, un regizor care are o plăcere de a șoca publicul. Mulți nu îl înțeleg, dar aceia care îl apreciază sunt martori la un adevărat tur de forță al cinematografului adevărate condus de Lars von Trier.

Decalogul singurătății

de Eugeniu NISTOR

Poet și publicist cu o intensă activitate în ultimele două decenii, Ioan Hădărig face parte din noua categorie de literatură afirmată după 1990 – aceea a poezilor care fără a avea un palmares convingător și fără a fi prezențe constante în arena literară (ca, de pildă, premianți la diverse concursuri și festivaluri naționale sau colaboratori la prestigioase reviste de cultură etc.), au debutat (aproape) direct în volum, arzând cu mare iuțeală „etapele” lor de creație. Așa se explică, probabil, și faptul că după volumul poetic de debut – *lubirea pe o cruce de nisip* (1996) –, publică în serie încă trei cărți de versuri: *Lupta nebunului cu valul* (2002), *Apocalipsa după Ioan* (2007) și *Trupul amantului ucis* (2008). Faptul în sine nu este ceva nefiresc sau singular în peisajul literar contemporan, deoarece nu numai oamenii și-au pierdut răbdarea și nu mai fac nimic pe îndelete, ci parcă timpul însuși și-a pierdut îngăduința față de „robii” săi, astfel încât poeții tineri de mai ieri s-au pomenit bătrâni peste noapte iar poeții aflați în faza timidelor încercări ale începutului, au devenit maturi (cam în același interval) sub privirile deloc îndurătoare ale lui Cronos!

Și, totuși, cărțile de poezie ale lui Ioan Hădărig au fost receptate, la vremea țâșnirii lor în lumină, de către critici bine cunoscuți (Constantin Cubleşan, Grigore Traian Pop, Diana Câmpan) și publiciști avizați ai fenomenului literar (Mircea Stâncel, Ion Mărgineanu, Mircea Coloșenco, Anca Dinică ș.a.), fapt care sugerează, întrucâtva, că viața tihnită a scriitorului n-a dispărut chiar de tot în zilele noastre, că *lucrarea* lui încă se mai bucură de atenția unei părți a publicului-cititor. Mai toți recenzenții au remarcat eforturile poetului de-a cuprinde și structura în cărțile lui orizonturi tematice marcate de inedit, ca și străduința de a-i imprima expresiei lirice noi virtuți metaforice.

Nu altfel procedează autorul în acest (al cincilea) volum de versuri, intitulat atât de inspirat, *Atingerea singurătății* (Alba Iulia, 2012), parcă tocmai pentru a sublinia încununarea gândului poetic la capătul unui șir de cărți, care s-a dorit a fi expres o alcătuire pentadică! Căci volumul este, totodată, și un fel de replică, dar și un omagiu adus marelui Lucian Blaga,

care știm că era obsedat de construcțiile trilogiale. Apoi, între-gul lanț al zilelor petrecerii cuvântului sub cerurile singurătății se derulează și înregistrează, numeric, dublul pentadei, poetul fiind ademenit după câte se pare de magicele „chei” pitagoreice. Încercuit de „umbrele” zilei dintâi, de „zborurile” zilei a doua, de „zidurile” zilei a treia, de „singurătățile” și „tăcerile” zilei a patra – Ioan Hădărig ajunge, în ziua a cincea, să-și „construiască poduri care apropie amintirile” și „apără noaptea ca o tăcere / peste ochi” (*ființă 2*), descriind patimile „ființei” umane în metafore adecvate. Ziua a șasea înregistrează un fel de triumf al „luminii”, decurgând și aceea din iubire, iar în cea de-a șaptea lamentațiile lirice stăruie asupra „trădării”, în clipa când cerul este văzut ca o „pasăre așezată pe roua copacului” (*trădare 3*) sau când „copacii au luat / conturul apei / ascunzându-și rădăcinile / în pleoapa iubitei...” (*trădare 5*), pentru ca în ziua a opta vehiculul întregului peisaj sufletesc să fie „privirea”, din care poetul extrage atât „strigătul unei bucăți de oglindă” (*privire 1*), cât și „gratiile tremurate ale umbrei” (*privire 2*), sau „nebulina ca un colț de cer / tăvălindu-se în acel ochi de munte / unde râul curge peste pădure” (*privire 4*). În cea de-a noua zi a singurătății poetul declară, mahnit, că de jur-impresur e o „tăcere fără apă, tăcere fără corp și trunchi” (*foce 1*), adică de uscăciune și „foce”, totul fiind mistuit de o ciudată combustie care, totuși, poate fi stinsă de „apă” în ultima zi a decalogului, cea mai tragică dar și cea mai liniștitoare, când poetul se declară împăcat cu lumea și cu lucrurile, mărturisind că „strada pe care / m-am născut ieri / și-a zăgărit casele în azi, / zăvoarele casei în care am iubit / s-a deschis spre cer” (*apa 3*).

Concis dar coerent, preocupat de construcții metaforice novatoare și ingenioase, de multe ori redundante prin încercările de îmbinare și combinare ale unei palete relativ restrânse de termeni, Ioan Hădărig se apropie și atinge în chip sensibil „vârstele” sensibilității omezești, rezumate la zece, reușind aceasta printr-o anumită gravitate pe care o imprimă discret discursului său liric în această carte, scrisă cu o dedicație atât de precisă: magului de la Lančram!

Memoria teatrului

(Continuare din pag. 1)

Elocvente, sub raport epistemologic, sunt aserțiunile teoreticianului cu privire la „jocul teatral”, „închiderea” ludică la care se referă autorul nu exclude, dimpotrivă, presupune chiar ca exigență imperioasă, prezența *celuilalt*, nevoia de dialog, experiența estetică a comunicării teatrale, ca element de protocol artistic fundamentat atât pe reperatele și reprezentările cronotopului scenic, dar și pe imperativele ontoretice ale adevărului și memoriei operei teatrale. În spațiul teatralității, un rol important, de acută pregnanță, îl are spectatorul. Responsabilitățile spectatorului sunt decelate în mare parte în grila etică, dar și printr-o subtilă retorică a asumării unui „rol”, a unui „statut” din care se desprinde o anumită opțiune ontologică și estetică.

Reflecțiile lui Sorin Crișan despre statutul, rolul și importanța regizorului au, dincolo de anvergura lor teoretică, și o deschidere simbolică spre dimensiunea lucidității, a dezvăririi, care prezidează actul regizoral. Pe de altă parte, dialogul scenic presupune, într-un mod imperios, „întâlnirea cu altul”, raportul eu-tu, contextualizat într-un spațiu al viețuirii, al corporalității și al memoriei, percepută ca garant al legitimității, suveranității și continuității eului. Exhibare a realității, reprezentarea teatrală este, prin confruntarea permanentă cu limitele ei, prin redimensionarea datelor și manifestărilor existenței, prin confruntarea între exigențele estetice și normele etice, și o „formă sublimă de trădare a realității”. Această deoarece teatralitatea instaurează o lume posibilă, „invocând adevărul despre o realitate distinctă de cea la care se referă, permisivă interpretării”. Situând spectatorul „în orizontul creației”, teoreticianul percepe scena ca pe un „mimesis de grad secund” (în măsura în care aceasta nu poate subzista în afara stilului, a elementelor de compoziție, de arhitectură teatrală).

Opțiunea fenomenologică la care aderă Sorin Crișan, mai ales în capitolul *Către lucrurile însele* are, în subsidiar, ca miză metodologică limpede asumată, identificarea și analiza „reperelor certe ale teatrului”. Apelul la registrele conceptuale ale unor filosofi precum Husserl, Heidegger, Merleau-Ponty sau Lévinas desemnează spațiul teatralității ca un loc al dinamicii raportului dintre identitate și alteritate, în care sunt fructificate resursele semantice ale întâlnirii dintre eu și tu, într-un joc al analogiilor și corespondențelor în care strategiile metaforei își revelează disponibilitățile creatoare incontestabile, dar din care nu lipsesc nici resursele semnificative, integratoare ale imaginilor simbolice. *Memoria teatrului* e capitolul care situează, oarecum, evoluția artei teatrale la liziera intenționalității creației, analizând, cu pertinență, și excesele limbajului scenic, și fantasmalele acestuia, dar și ipostazele și reprezentările postmoderne ale teatralității. Cu o bibliografie masivă, pusă în pagină și valorificată fără ostentație, cu analize pregnante, marcate de rafinament și subtilitate, echilibrate, asumate în grila unei obiectivității ce nu exclude fervoarea ideii, cartea lui Sorin Crișan *Sublimul trădării* este una dintre cele mai importante apariții editoriale din domeniul teoriei teatrului din ultimii ani.

La apariția unei cărți de publicistică...

“MISCELLANEA MARIS II”

de Constantin Bogoșel

În lumina scrisului izbăvitoare

de Emil Marius PAȘCAN

Văzând determinarea cu care dl prof. Constantin Bogoșel abordează, în limbaj preponderent jurnalistic, actualitatea cotidiană, trecând în revistă într-un amalgam adeseori bulversant de la reperate și evenimente culturale, la prezentarea unor personalități, dar și ilariante abordări privind guvernarea, creșterile și descreșterile salariale sau schimbatul de cauciucuri, nu poți să nu te întrebzi ce reprezintă, de fapt, „Miscellanea Maris”?! Cu atât mai mult, cunoscând calitatea profesională primară a autorului, aceea de profesor de istorie, dar și implicările precum și creațiile sale în arta plastică, acesta fiind totodată membru sau ocupând diverse funcții de conducere în terțe asociații, „comitete și comiții”, te întrebzi o dată în plus, de fapt, unde sau cum îl putem cataloga cel mai bine pe autor. Evident, vorbim de un condeier cu arderi prolifică, cu permanente căutări în peisajul actualității. Am fost uluit să descopăr credința și stăruința cu care cineva, astăzi, încă mai crede în scris, asumându-l prin decorul prezentului ca pe o monedă de trecere parcă salvatoare de suflete, ultimativă. Culmea, azi, când superficialul domină arealul rețelelor de comunicare, când scrisul devine pe rețelele de socializare on-line o prescurtare depersonalizantă și agramată, când cuvintele țâșnesc electronic din buricele degetelor fără de rigoare și noimă.

Domnul Constantin Bogoșel este un Don Quijote modern (fără a reprezenta în vreun fel o figură caricaturală, dimpotrivă) al cărui scutier (Sancho Panza) credincios este scrisul. Arde pentru ceilalți, în numele unei Dulcineei numai de el știute, trăiește în tărâmul evenimentialului jurnalistic iar, pe această cale, caută să filtreze tot ceea ce se întâmplă în jurul său. Caută frumosul și semnificativul clipei, caută noblețea oamenilor și manifestărilor publice, adeseori scrierile sale adăstând familiar în istoria personalităților și evenimentelor semnificative pentru români. O face cu devotament și aproape cu cerbicie, cu râvnă și uneori cu încrâncenare, oricum cu multă trudă... Te întrebzi, firesc, când are timp pentru toate acestea, cu atât mai mult cu cât acest volum de fulgurații jurnalistică nu este o întâmplare ci îi succede unuia similar, la un interval de circa un an.

Mă bucur să constat că mai există astfel de oameni care urmează lumina scrisului ca pe o călăuză izbăvitoare. Dacă va fi ca interesul posterității să privească această perioadă din viața noastră, cu siguranță că cele două volume „Miscellanea Maris” ale dlui Constantin Bogoșel, reflectă substanțial aspecte semnificative și revelatoare ale existenței culturale, sociale, economice cu privire la județul Mureș.

Întrucât m-am numărat printre personajele actualității publice care i-au stărnit atenția autorului, fiind integrat într-un interviu subsumat acestei cărți, mă consider onorat deopotrivă de generozitatea dlui prof. Constantin Bogoșel, precum și de privilegiul asumării acestui „Cuvânt înainte”. Recomand această carte, până la urmă document al prezentului, precum și pe idealistul său autor. Efervescența și entuziasmul cu care scrie îmi amintesc de propriile mele elanuri jurnalistică, dintr-o frumoasă perioadă a căutărilor și asumărilor pe căile tumultuoase ale mass-media. Fie ca acest drum angajant să fie unul al reușitelor și împlinirilor, nicidecum unul al dezamăgirilor.

Miscellanea Maris reprezintă o antologie de note publicistice, o monografie a vieții socio-culturale mureșene.

Poate reprezenta un instrument de lucru util pentru cercetările istorice, literare ale generațiilor următoare.

Autorul

ISBN 978-973-88573-5-3

Gânduri...

de Cornel SIGMIREAN

În ultimii ani, rar se întâmplă să participăm la un eveniment cultural și să nu observăm prezența impunătoare, și totuși discretă, a ziaristului Constantin Bogoșel: își ia notițe într-un carnețel sau realizează înregistrări cu reportofonul, fotografiază cadre cu cei prezenți, cu autorii evenimentului, iar peste o zi-două, în ziarele „Cuvântul liber” sau „Zi de Zi” citim o cronică semnată de Constantin Bogoșel.

După un an, cronicile, reunite într-un volum, ne oferă o scurtă istorie, personală, a vieții culturale a Târgu-Mureșului. Viața artistică, cu taberele de creație sau vernisajul unei expoziții, lansarea unei cărți, un simpozion, un spectacol artistic dedicat poetului Mihai Eminescu, omagierea unei personalități din panteonul național, gândurile și preocupările unui om de cultură, scriitor, etnograf, traducător și istoric recompon marea cronică a vieții culturale și cotidiene a Târgu-Mureșului. O carte despre școli, teatre, colecții, muzee, biblioteci, arhive, instituții de cultură, orchestra filarmonică, asociații culturale și artistice, literare sau științifice, despre poeți, scriitori, artiști, ziaristi, istorici, editori și elevi premianți. Altfel, o cronică sentimentală, cu prietenii și apropiații săi, cu preferințele sale culturale, cu profesori de liceu, cu puțini universitari, cu pensionari nostalgici și figuri boeme sau, pur și simplu, cu iubitori de cultură. Dar, în același timp, surprinde și viața așa cum se derulează ea în cafenele, care și ele țin de cultura modernității.

În Anglia prima cafeana a apărut în 1650, în Franța, la Marsilia, în 1654. Acolo se întâlneau prietenii, partenerii de afaceri, diverse categorii sociale sau culturale, pentru a conversa despre ultimele evenimente mondene sau, pur și simplu, pentru plăcerea de a bea o cafea. Miscellanea Maris este o carte sentimentală despre trecutul recent al orașului Târgu-Mureș. Prin ea, Constantin Bogoșel ne oferă „materialul uman”, cultural și cotidian pentru marile cronici, istorii ale orașului, pe care, de altfel, viața noastră în trecerea ei le scrie zilnic, iar el le înregistrează pentru viitor, cu multă pasiune, cu generozitate, fericit că poate participa la spectacolul zilnic a ceea ce înseamnă viața culturală târgumureșeană.

MEMORIA TIPARULUI - Mărturii ale presei mureșene de altădată

Prin cafenelele Târgu-Mureșului de odinioară

de Angela Măgherușan Precup (angelaprecup@yahoo.com)

Cafeneaua prezentului își consolidează tot mai mult statutul de spațiu al unei culturi urbane în permanentă schimbare. Și cum rolul acestui spațiu tinzând azi spre non-conformism se îndepărtează tot mai mult de tradiție, să aruncăm o privire în trecut, printr-o scurtă incursiune în atmosfera Târgu-Mureșului interbelic, când cafeneaua era deopotrivă loc de relaxare, de întâlnire mondenă și de distracție în compania micilor rapsozi locali – instrumentiști care conferă pata de culoare a serilor îndelungi petrecute de bărbați în cafeana, în compania doamnelor elegante și a incitantelor jocurilor de cărți, într-o atmosferă încărcată de fumul discuțiilor politice aprinse, pe tema ultimelor noutăți ale zilei.

La începutul secolului XX, Târgu-

război, în 1946, își sporea oferta cu noile „numere atractive de music-hall”². La rândul ei, **Cafeneaua Corso** devenise un loc reprezentativ al orașului (Piața Regele Ferdinand nr. 39). În 1921 exista la Târgu-Mureș și **Cafeneaua Royal**, pe care o regăsim în paginile ziarului Ogorul, însă fără detalii referitoare la locație: „Cafeneaua Royal - Dejun constând din cafea cu spumă, unt, miere, ou și apă minerală. 4 lei.”³

Dealtfel cafenelele, ca și restaurantele, se numărau în perioada interbelică printre principalii furnizori de publicitate ai ziarelor locale, cu o prezență constantă în paginile acestora. Astfel, Cafeneaua Corso, puternic ancorată în modernitatea vremurilor, se adresa unui public rafinat: „Vizitați Cafeneaua Corso. În fiecare seară concerte clasice și

lar diferența clară existentă în epocă între restaurant și bodegă, surprinsă plastic de istoricul Cornel Crăciun, arată că statutul cafenelei și al clienților săi era mai apropiat de cel al elegantelor restaurante: „În cazul restaurantului, cercul de clienți se recruta dintr-o lume ce beneficia de un anume nivel profesional, cultural și – mai ales – financiar. Restaurantul implica o anumită ținută și manieră elegante, un anume grad de rulaș social, o notă evidentă de snobism ce nu era la îndemâna tuturor. Trebuia să ai un farmec discret, educație și... bani. Aici serveai doar mesele principale ale zilei și te delectai cu programul de seară. [...] Comparativ, bodega reprezenta un veritabil spațiu de tranziție, unde erai servit pe toată durata programului și indiferent de aspectul fizic și social. Patronul făcea bani cu bodega și își menținea respectabilitatea cu restaurantul sau cafeneaua.”⁶ Mai mult, afirmă istoricul Spielmann Mihály, cafenelele erau locul de întâlnire al elitelor târgumureșene: „În toate localurile cânta câte o orchestră de lăutari, care știau melodii ungurești dar și românești. Începuse de altfel să își facă loc o burghezie românească grupată în jurul băncii Albina. Apoi cafenelele. Una era în Centru, unde astăzi este Banca Raiffeisen, și vizavi se afla o alta. Cafenelele erau de fapt, locuri de întâlnire ale burgheziei, dar și ale negustorilor grupați în diverse caste sociale.”⁷

Mușterii

Atmosfera cafenelei în Târgu-Mureșul interbelic e surprinsă magistral în 1921 de primul ziar românesc local, Ogorul, care promova intens jurnalismul de atitudine, între altele și sub forma cronicii de moravuri semnată de Vladimir Nicoară, unul dintre cei mai importanți ziariști mureșeni ai perioadei grație condeiului său perseverent, temperamental și intransigent: „În bătăiul înăbușit al acestui stup uman se aude din când și când geamătul contrabasului și țipătul strident al

clarinetului. «Primașul», în picioare, se trudește amarnic; se întinde ca o rămă, se ridică în sus violent, apoi deodată se rupe în două plecându-se pe spate, și continuând această gimnastică suedeză se strecoară nesimțit printre mesele înconjurate de consumatori, și discret, târâie o romanță sentimentală la urechea unui client care în urma unei bogate libațiuni, bate tactul cu gesturi nesigure și privește în plafon cu ochii păienjenți. Fumul de tutun adunat în nori plutitori este arareori răscolit de ventilația electrică, care mărește zgomotul cu bătăitul ei monoton. Aici se adună cotidienele partide de cărți; aici se fac nevinovatele petreceri cari se isprăvesc cu aruncarea sticlelor goale, cu bruscarele chelnerilor și adesea cu puțintică bătaie aplicată tocmai celor inofensivi, aici se face politică. Între două șvarturi se și tranșează în mod definitiv capacitatea oamenilor de stat, mai ales după înghițirea unor mari cantități de alcool, la intervale scurte; aici putem vedea oameni cu situații sociale frumoase căzuți în stare de ebrietate completă; aici se adună tinerii ca să arate starea lor de sărăcie intelectuală, bătrânii își etalează decreștitudinea și femeile toaletele.”⁸

Cafeneaua și taxa pe lux

În timpul perioadelor de recesiune, cafenelele aveau de suferit, la fel ca întreaga economie. Astfel, în timpul crizei din 1929-1933, fostul primar al Târgu-Mureșului Bernády György, consilier la acea vreme, afirma în ședința Consiliului Municipal din 6 mai 1933 că scăderea veniturilor la bugetul local se datoră și dispariției vechilor terase „Corso”, „New-York”, „Transilvania” sub efectele crizei.⁹ Pentru limitarea acestor efecte, printre măsurile adoptate de autoritățile locale ale perioadei în scopul ajutorării șomerilor și săracilor s-a numărat și taxarea, cu acordul proprietarilor, a consumului din localuri, prin aplicarea unui supliment de 1 leu la

consumațiile cuprinse între 20-60 lei și de 2 lei la consumațiile de peste 60 de lei. În cafenele și cofetării, suplimentul era de 1 leu pentru un joc de domino, 2 lei pentru un joc de cărți, șah sau table, 5 lei pentru o sticlă de vin în valoare de până la 100 lei, 10 lei pentru cel mai scump vin, 20 de lei pentru fiecare sticlă de șampanie.¹⁰

1. *Almanahul orașului municipal Tg.-Mureș*, Tipografia „Ardealul”, Târgu-Mureș, anul I, 1924, p. 352.

2. *Mureșul*, anul I, nr. 4, 22 februarie 1946, p. 4.

3. *Cafeneaua Royal*, în *Ogorul*, anul II, nr. 18, 4 mai 1921, p. 4.

4. *Cafeneaua Corso*, în *Viitorul Mureșului*, anul I, nr. 11, 15 noiembrie 1925, p. 4.

5. *op. cit.*, pp. 322, 400.

6. Cornel Crăciun, *Cultură și reclamă în Transilvania interbelică*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1998, p. 238.

7. Spielmann Mihály, *Orașul (ne)cunoscut*, în vol. Sorina Bota, *Poveștile orașului – Clădiri*, Ed. InfoArt Media, Sibiu, 2011, p. 15.

8. *Cafeneaua și trotuarul în Ogorul*, anul II, nr. 19, 11 mai 1921, Târgu-Mureș, p. 2.

Articolul este nesemnlat, ca majoritatea textelor publicate de *Ogorul*, însă după stil, tonul moralizator și modul de construcție, textul aparține lui Vladimir Nicoară, unul dintre redactorii de bază ai ziarului, autorul rubricii *Tipuri de actualitate* în care semna cronicile în proză sau în versuri, uneori sub pseudonimul Valdemar. După dispariția publicației *Ogorul* în aprilie 1922, Vladimir Nicoară va relua multe dintre cronicile sale de moravuri din ciclul *Tipurilor de actualitate* în noul ziar țărănist local, *Mureșul* (nov.1922 - iunie.1926), fie sub această denumire originală fie în noua formă a acesteia, *Obiceiuri și tipuri*, adoptată în iunie 1924.

9. Vasile Șandru, *Criza economică din 1929-1933 în Tg.-Mureș*, în *Studia Universitatis Petru Maior*, Târgu Mureș, 2009, p. 132.

10. *Orașul*, anul IX, nr. 35, decembrie 1931, pp. 253-254.

Cafeneaua Corso, Târgu-Mureș (perioada interbelică) - colecția de fotografii a Muzeului Jud. de Istorie Tg. Mureș

Mureșul se mândrea cu cunoscuta sa **Cafenea Europa**, pe care o regăsim și în ilustrațiile vremii. În perioada interbelică, toate cafenelele orașului erau grupate în inima orașului, în centru¹ (Piața Ferdinand – azi Trandafirilor), la un pas una de cealaltă. Una dintre cele mai cunoscute era **Cafeneaua Transilvania** (Piața Regele Ferdinand nr. 42), situată în fața hotelului cu același nume, la intersecția bulevardului principal al orașului cu strada Bolyai. Alături, în clădirea pe care generațiile următoare o vor cunoaște drept Restaurantul „Mureșul”, se afla, tot în plină stradă, **Cafeneaua Grand Café a Hotelului New York** (Piața Regele Ferdinand nr. 48) care după

moderne”⁴, cu atât mai mult cu cât localul se recomanda și drept „Locul de întâlnire al streinilor” în paginile *Almanahului orașului municipal Tg.-Mureș* pe anul 1924, un fel de „Pagini Aurii” interbelice, în care informația și reclamele apăreau în variantă bilingvă româno-maghiară.⁵

Statutul vechii cafenele

Cafenelele Târgu-Mureșului interbelic erau o combinație între atmosfera cafenelei de azi, cu aromele și lumea sa interesantă, și cea a restaurantului de altădată, cu băutura în exces, lăutării și nelipsitele încăierări nocturne între mușterii.

CĂLĂTORIND PRINTRE CLASICII LITERATURII UNIVERSALE · CĂLĂTORIND PRINTRE CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

Nelu Mărginean vă recomandă:

www.ecartionline.info

Anna Karenina, de Lev Tolstoi

Lev Tolstoi, unul din cei mai mari romancieri ai lumii, a lăsat omenirii opere care se impun prin capacitatea de cuprindere, adâncimea viziunii și acuitatea observației sociale și psihologice. Aparținând prin naștere aristocrației ruse, Tolstoi scrie despre viața aristocrației ruse, dar nu uită să aducă în atenție și viața mujicilor și chiar surprinzătoarea putere de înțelegere și inteligența nativă a unora dintre aceștia.

„Toate familiile fericite seamănă între ele, fiecare familie nefericită este nefericită în felul ei.” Așa începe acest celebru roman, care poate fi catalogat ca un studiu făcut asupra unei societăți ipocrite și a unei iubiri care sfârșește printr-o tragedie. Eroina cărții, Anna Karenina, aflată sub influența distrugătoare a unei pasiuni extraconjugale, cea pentru tânărul și frumosul ofițer Alexei Vronski, își părăsește soțul vârstnic, rece și introvertit pe care familia i l-a impus, dar și pe copilul pe care îl are cu acesta și pentru care are un deosebit atașament. Părăsirea căminului conjugal pentru a-și urma îndemnul inimii, este un lucru extrem de condamnat în societatea în care trăiește. Însă aspirația ei la o dragoste ideală, de posesie exclusivă asupra bărbatului iubit, o împinge la autodistrugere. În roman, povestea tragică a Annei este întretesută și în contrast, cu idila și căsătoria dintre Levin și Kitty a căror dragoste se clădește pas cu pas pe temelii sincere. Idila dintre Levin și Kitty este foarte asemănătoare cu cea dintre Tolstoi și soția sa, multe dintre crezurile și convingerile lui Levin fiind de fapt, crezurile și convingerile autorului.

Considerat pe bună dreptate cel mai bun roman al literaturii ruse, Anna Karenina este o carte care a stat la baza mai multor ecranizări de succes, eroina fiind interpretată de staruri de primă mărime a cinematografului mondial precum Greta Garbo, Vivien Leigh, Jacqueline Bisset, Sophie Marceau sau Tatiana Samoilova.

Mai există oare pasionați de lectură care n-au citit această carte? Greu de crezut!!!

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș sub egida onorifică a Asociației Scriitorilor.
ISSN: 2067 - 5240

Tipărit la S. C. Udvarhelyi Hirado SRL
Odorheiu Secuiesc.
Tiraj: 1500 de exemplare

EDITOR: PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND

Parteneri editoriali: **Societatea Scriitorilor, Editorilor și Tipografilor Mureșeni; Editura “MUREȘ” și www.cultura.inmures.ro**

Colegiul onorific: **Cornel MORARU, Al. CISTELECAN, Iulian BOLDEA, Eugeniu NISTOR, Zeno GHIȚULESCU**

Redactor-șef: **Adrian A. GIURGEA**

Redactori-colaboratori: **Cora FODOR, Dumitru-Mircea BUDA, Mediana STAN, Mihai SUCIU, Laurențiu BLAGA, I. SUCIU MOIȘA, Angela MĂGHERUȘAN-PRECU, Rudy MOCA, Ioan GĂBUDEAN, Nelu MĂRGINEAN**

Adresa de corespondență: **Târgu-Mureș, str. George Enescu nr. 2. E-mail: redactia@litart.ro**

Conținutul editorial al revistei poate fi găsit și pe internet la adresa **www.litart.ro**

Editorii nu își asumă responsabilitatea opiniilor exprimate de autori în materialele publicate.